
Dağ, M. (2019). Kitap İnceleme – Değişim Sürecinde Osmaniye Halk Hekimliği / Yaz: Karakaş Ayhan. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:2, Sayı:1. 175, 178

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 31.01.2019

Kabul / Accepted: 15.04.2019

Kitap İnceleme/Book Review

DEĞİŞİM SÜRECİNDE OSMANİYE HALK HEKİMLİĞİ

Mehmet Dağ*

KARAKAŞ, Ayhan, “Değişim Sürecinde Osmaniye Halk Hekimliği”, Karahan Kitabevi, Adana 2016, XVII + 424 s., ISBN: 978-605-4989-89-8

---

* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi, dagmehmet0163@gmail.com

Türk halk hekimliği, Türk halk biliminin diğer pek çok konusu gibi insan alışkanlıkları, yaşama biçimi gelişen teknoloji vb. unsurlara bağlı olarak yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlikeye karşı ülkemizde Türk halk bilimi alanında çalışan akademisyenler, araştırmacılar, yazarlar halk kültürüne ve edebiyatına dair unsurları derleyip gelecek kuşaklara aktararak son derece önemli bir görevi üstlenmektedirler. Türk halk hekimliğine dair bu göreve hizmet eden ve yakın zamanlarda yayımlanan bir eser de Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ayhan Karakaş'a ait "Değişim Sürecinde Osmaniye Halk Hekimliği" adlı kitaptır. 2016 yılının Mart ayında Karahan Kitabevi (Adana) yayınları arasından çıkan bu kitapta Osmaniye halk hekimliğini konu edinen Karakaş, Çukurova bölgesinde çok zengin bir halk kültürüne sahip olan ve bu özellikleri yörede koruyan Osmaniye'deki halk hekimliği ve buna bağlı uygulamaları derleyerek yazıya aktarmıştır. Akademik çalışma disipliniyle nesnel ve sade bir dille yazılmış olan eser Türk halk biliminin bir alt dalı olan halk hekimliğinin yöredeki uygulamalarını ve sorunlarını ele alan bilimsel bir kaynak olarak okuyucuyla buluşmuştur.

Yazar, Önsöz [s. XV], Kısaltmalar [s. XVII] ve bir Giriş [s. 1] sonrasında kitabın ana bölümünü oluşturan Osmaniye Halk Hekimliği Uygulamaları [s. 29] bölümünü Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri [s. 29], Osmaniye Halk Hekimliğinde Ocaklar (Uçuk, Sarılık, Nazar vs.) [s. 337], Aktarlık [s. 351] ve Büyüklük Nitelik Taşıyan Sağaltma Yöntemleri [s. 351] olmak üzere dört bölüme ayırır. Sonrasında ise Sonuç [s. 355], Sözlü Kaynaklar [s. 365], Yazılı Kaynaklar [s. 377], Genel Ağ Kaynaklar [s. 377], Osmaniye Halk Hekimliğinde Kullanılan Bitkiler [s. 393] ve Saha Çalışması Fotoğrafları [s. 421] yer alır.

Giriş bölümünde araştırma alanı olan Osmaniye ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra araştırma alanının tarihine, coğrafi özelliklerine, nüfusu ve ekonomik yapısına, sosyo - kültürel yapısına dair bilgiler yer alır. Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili yapılan çalışmalara da ayrıntılı olarak değinen Karakaş, daha sonra halk hekimliği kavramını ve Osmaniye halk hekimliği konusunu genel bir bakışla ele alarak araştırma konusunda oldukça yararlı bilgilere yer vermiştir.

Kitabın ana bölümünü oluşturan Osmaniye Halk Hekimliği Uygulamaları adlı başlığın ilk alt başlığı olan Hastalıklar ve Tedavi

Yöntemleri bölümünde yazar, ağrı-sancı-ateş, enfeksiyon hastalıkları, iç hastalıklar, dış etkilere bağlı hastalıklar, zehirlenme, deri hastalıkları, hareket sistemi hastalıkları, kbb-solunum sistemi hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, psikolojik rahatsızlıklar, kalp dolaşım sistemi hastalıkları, üriner sistem hastalıkları, göz hastalıkları, estetik amaçlı yapılan uygulamalar, diğer hastalıklar, ana çocuk sağlığı ile ilgili halk hekimliği uygulamaları ve hastalıklar için değişik uygulamalar başlıkları altında hastalıkları ve tedavi yöntemlerini ayrıntılı olarak ele almıştır. Ana bölümün ilk alt başlığında ele alınan bu başlıkların oluşturduğu hastalık gruplarının sonundaki değerlendirmeler ile bölümlerin tamamlandığı görülmektedir. Değerlendirmelerde halkın halk hekimliğine olan bakış açısı ile hangi durumlarda halk hekimliğine başvurduğu, hastalıklar karşısında hangi koruyucu, önleyici ve tedavi edici uygulama ve yöntemleri kullandığı bilgisi verilmektedir. Hastalıklar karşısında halkın yörede en çok hangi yöntemleri kullandığını hangi durumlarda doktora veya halk hekimlerine ya da ocaklılara tedavi amaçlı gittiğini sahada elde edilen bilgiler ışığında, değerlendirme başlıkları altında incelenmiştir.

Ana bölümün ikinci alt bölümü olan Osmaniye Halk Hekimliğinde Ocaklar (Uçuk, Sarılık, Nazar vs.) başlığında yazar, yöredeki ocaklar alt başlığıyla, dalak ocağı, kırık-çıkıkçı, yüğrük ocağı, temre ocağı, yılanlık ocağı, göbek kaldıran ocak, sarılık ocağı, siğil ocağı, bel fitiği ocağı, yılanlı ocağı, köstebek ocağı, tıbika ocağı ve nazar ocağı konularını alt başlıklar şeklinde ele alarak değerlendirmiştir. Bu bölümde ocaklı kavramını, kimlerin ocaklı olabileceği ve ocaklı olmanın yollarının neler olduğu ele alınmıştır. Daha sonra yörede var olan ocaklılar tespit edilmiş, halkın hangi hastalıklarda hangi ocaklıya gittiğini ve ocaklıların yörede yaptıkları uygulamalar tespit edilerek yazıya aktarılmıştır. Ocaklıların bazı özel yeteneklere sahip olduğu ve uyguladıkları yöntemlerin çeşitlilik gösterdiği, yörede pek çok hastalığa dair ocaklı kişilerin varlığının mümkün olduğu aktarılarak Orta Asya kökenli kamların günümüzde ocak ve ocaklı adı verilen dinsel ve büyüsel işlevlerinin, doğa üstü güçlerle tedavi edici olduklarına olan inancın günümüzde de yaygın olarak kullanıldığı yapılan bu çalışmayla somutlaştırılıp alana katkılar sağlanmıştır.

Ana bölümün üçüncü alt bölümü Aktarlık başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölümde aktarın kelime anlamı ve aktara halkın bakış açısı,

sahada yapılan derlemede kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda yazıya aktarılmıştır. Yazar, kaynak kişilerin aktarlara hangi hastalıklar için gittiğini, aktarların daha çok hangi bitki, ot veya ilacı sattığını, hangi ilaçları kendilerinin yapabildiğini bu bölümde kayıt altına almıştır. Genellikle hangi hastaların aktarlara başvurduğunu, bölgede en çok hangi otların bulunduğunu, günümüzde halkın bitkisel ilaçlara olan ilgisini, coğrafi konum sonucu bitki çeşitliliğinin aktarlar için oluşturduğu avantajı ve yörede tedavi amaçlı en çok kullanılan bitkilerin neler olduğunu da yazar burada kapsamlı olarak ele almıştır.

Osmaniye Halk Hekimliği Uygulamaları ana bölümünün son alt bölümü ise Büyülük Nitelik Taşıyan Sağaltma Yöntemleri başlığını taşır. Bu bölümde, konuyla ilgili yapılan uygulamalarda halkın başvurduğu gerçekçi ve büyüsel uygulamaların iç içe girmiş olduğunu, bununla beraber dinsel inanç ve dualardan yararlandığını aktaran Karakaş, uygulamalarda kullanılan bazı sayı ve bitkilerin yanında taklit ve temas büyüü taşıyan uygulamalar sırasında ritimden de faydalandığını belirtmiştir.

Sonuç bölümünde, çalışma genel bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve Değişim Sürecinde Osmaniye Halk Hekimliği araştırmasında elde edilen bilgiler ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda halk hekimliği tedavi yöntemlerinin Orta Asya kökenli olduğu ve yörede teknolojik gelişmelere rağmen varlıklarını günümüze kadar koruduğu tespit edilmiştir. Yörede önemini hala korumakta olan halk hekimliği uygulamalarında başta bitki kökenli emler olmak üzere hayvansal ve madensel emlerin de kullanıldığı belirtilmiştir.

Çalışma, derlemenin yapıldığı kaynak kişilerin listesi, kapsamlı bir kaynakça ve çalışmayı somutlaştırarak büyük bir zenginlik katan, fotoğraflar ile son bulmuştur.

Sonuç olarak Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ, Osmaniye Halk Hekimliğini ele aldığı bu kitabıyla somut olmayan kültürel mirasın korunmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Eserin Türk halk bilimi alanlarında çalışan uzmanlar, öğrenciler ve konuyla ilgilenen herkese yararlı olacağını düşünüyoruz.